

Становище

от проф. д-р арх. Тодор Веселинов Булев
за арх. Ина Вълчева Ламбева

за конкурс за избор на „доцент“ в катедра „Градоустройство, история и
теория на архитектурата“, Архитектурен факултет на
ВСУ „Любен Каравелов“, научна специалност „Теория и история на
архитектурата“

обявен в ДВ, бр. 14, 10.02.2017 г.

Настоящото становище е подготвено въз основа на Заповед 375 (21.04.2017 г.) за провеждане на конкурса и заседанието на Факултетния съвет за избор на научно жури и рецензенти (Протокол № 1 от 24.04.2017 г., вх.№ 902), като за изготвянето му са използвани представените от кандидата материали.

Арх Ина Вълчева Ламбева е завършила през 2008 г. УАСГ, Архитектурен факултет, като магистър – архитект. Защитила е дисертация за научно – образователната степен „доктор“ в Института по изследване на изкуствата – сектор „Архитектура“ на 6.11.2012 г. Темата на дисертацията е „Пространствени търговски структури. Модели и пулсации“. Работила е като проектант и администратор в „Блуарх София“ (2004 – 2006), „Миодизайн“ ООД, София (2008 – 2010), АЕМВ ООД, Русе (2011 – 2012) и „Бетон“ ООД, Русе (2012).

От 2012 г. и понастоящем работи във ВСУ „Любен Каравелов“ като „хоноруван асистент“, „асистент“, а от 2015 г. – „главен асистент“.

Проектантските разработки, цитирани от автора, са предимно в областта на енергийната ефективност; цитират се разработки, свързани с изграждане на система за безопасност на движението и обновяване на социална инфраструктура за кандидатстване по ОП „Региони в развитие“. (За последните не е ясен обемът на разработките, въпреки че се посочват като

„инвестиционни проекти“). Повечето проекти са с характер на проектно „надграждане“ на вече съществуващи сгради. Посочено е и изготвянето на един брой ПУП за един имот. Като цяло формално е удовлетворено изискването на чл. 54 (1) 2017 г. от ПРАС на ВСУ „Л. Каравелов“. При положение, че специалността е „Теория и история на архитектурата“, не считам, че сравнително скромната проектантска практика трябва да се разглежда като минус.

Представени са web – базирани курсове по „Жилищен интериор“ и „Обществен интериор“, както и ръководства по проектиране (курсови задачи) по жилищен и обществен интериор. Ще отбележа, че в курса липсват основни проблеми на интериорното проектиране – например за микроклимата, естествено и изкуствено осветление, акустиката и др. Странно подбрани в „Жилищни сгради“ са двете „исторически“ лекции за интериора – за Античността и Ренесанса (последната е илюстрирана изцяло с екстериорни фотографии). Възприетото в лекционния курс разглеждане на „обществените интериори“ по типологичен принцип (детски градини, училища, болници и пр.) на практика е довело до немалко дублиране на представения материал с курса по „Обществени сгради“. Трябва да се подчертае, че както заданията, така и лекционният курс са в съавторство с арх. Ирина Спиридонова, но собственото авторско участие не е уточнено.

Представен е списък на научни трудове и публикации по темата на конкурса съгласно чл. 56 (1), т.9 от ПРАС на ВСУ. Самостоятелни трудове, публикувани по темата на конкурса са 4 бр., от които 1 статия, 1 публикуван и 2 изнесени доклада, докато 2 броя статии са заявени в сп. „Архитектура“ и 2 бр. доклади - за тазгодишната научна конференция на ВСУ „Л. Каравелов“. Би трябвало и да е уточнено и документирано участието (приносът) на автора в публикациите и докладите в съавторство, които са посочени в списъка.

Ще се спра по-подробно на хабилитационния труд „Дизайнът като средство за създаване на архитектурна среда“

Трудът е в обем от 85 страници, с приложенията (илюстрации и библиография). Той е разделен на три глави, при което в рамките на тези 85 страници се прави опит да се интерпретират множество понятия (самото понятие дизайн, урбанистичен, екстериорен, интериорен дизайн), различни „архитектурни подходи при моделиране на архитектурната среда“, „дизайн в архитектурата“, да се направи преглед на исторически и съвременни

„стилови тенденции“ в архитектурния дизайн, след което се говори за „съвременни стилови течения в архитектурата“ и пр. Явно е желанието на автора да „надгради“ представата за архитектурното и градоустройствено проектиране и формообразуване чрез представата за „дизайна“ (като по-обща творческо – конструктивна стратегия, която по специфичен начин се пречупва и влияе на архитектурата), но повечето от посочените понятия остават неточно формулирани, а ключовата тема – за разликата и взаимното допълване между „архитектурен“ и „дизайнерски подход (доколкото те са различни) остава неизяснена.

Естественият подход в една научна монография, особено поставяща си за тема сравнителен анализ, е преди всичко изясняване съдържанието на на понятията – в случая „архитектура“ (архитектурен подход) и „дизайн“ (дизайн подход). Това се налага особено в случая, тъй като, докато понятието „архитектура“ е достатъчно устойчиво (както исторически, така и в наши дни), то понятието „дизайн“ търпи много интерпретации през десетилетията от 20-те – 30-те години на XX в. до наши дни, а и в момента се употребява в различен, понякога много (даже прекалено) широк смисъл. Когато въз основа на това широко разбиране то се прилага към нови творчески сфери, почти без исторически аналог („human design”), нещата са по-ясни. Когато обаче става дума за творчески сфери с устойчива историческа практика и принципи, каквато е архитектурата, необходим е по-разгърнат анализ в случая и на дизайна, и на архитектурата, поне като понятия, за да не изпаднем в объркване.

В нашия случай (да оставим настрана архитектурата), но не се изяснява как се използва понятието дизайн. Ето някои примери:

„Дизайнът е крайният резултат на творческия процес – от друга страна „Дизайнът е основната движеща сила в креативния процес...на архитектурата.“. „Той е основното **изразно** средство при създаване на архитектурната среда.“ И в същото време

„Дизайнът е основа, която формира архитектурната среда“. И пр.

„Дизайнът е проява на способността на човешкия дух – да преодолее собствените си ограничения“ (цитира се, неясно откъде, Джордж Нелсън). Но същото, и в по-голяма степен, важи и за архитектурата!

В т.3.1. (Втора глава) се разглежда „необходимостта“ от „архитектурния подход“ – но който тука се оказва равностоен на

„дизайнерския“: „Това е така нареченият архитектурен или дизайнерски подход“. (!!) При това положение наистина става трудно да се мотивира нуждата от „архитектурен“ или, ако щете, обратно, от „дизайнерски“ подход (вж. напр. стр. 36 – 38).

В края на краищата какво е архитектурата? Самостоятелна творческа сфера? Разновидност на дизайна? Или и двете? Този за студията въпрос така и остава неизяснен в текста, където доста произволно се смесват различни, недобре изяснени понятия.

Друг пример - във Втора глава, т.1. като елементи на дизайна са посочени линията, формата, пространството, цвета, фактурата, които са организирани според принципите на баланса, акцента, ритъма, единството – т.е., става дума за **формални категории, разгледани са типични за архитектурната композиция компоненти**. При това авторката тук почти буквално следва изложеното от Френсис Чинг в “Architecture: Form, Space and Order”, книга, която има освен посоченото от 2012 г. още две издания, вкл. и на руски език) и това би трябвало да се посочи в самия текст. Но по-съществено е, че така, както са разгледани, „елементите на дизайна“ силно опростяват и схематизират неговата достатъчно сложна социокултурна същност.

Друг пример за неточна трактовка намираме в т.2.1. на „Първа глава“, където е направен опит да се разгледа по-подробно „дизайнът като процес“. Безспорно изложеното е един от възможните подходи, но в това разглеждане са „вмъкнати“ някои моменти, които са характерни за „продуктовия“ дизайн (неслучайно се говори за „продукт“, „концептуален модел“, „изработване на прототип“, „модел“, „шаблон“ (откриването на който е представено като творческа цел (?), стр. 15). Не е обосновано това, което е вярно за един от „клоновете“ на дизайна, да се представя за вярно и в търсената по-широка трактовка на понятието „дизайн“, включваща и архитектурен, градски и пр. дизайн, която авторът се стреми да защити.

Като цяло разгледаното във тази втора глава не допринася за изясняване на поставената тема, а е по-скоро опит за теоретизиране върху съвременните архитектурни процеси. От цитираните 12 подхода (сред тях са такива като „холистичен“ (сюрреалистичен), „формообразуващ“, „интуитивен“, са разгледани накратко четири. Тази пъстра картина се допълва после и от разглеждането на „съвременни стилови течения“ в

архитектурата, (3 глава), които в същото време се оказват и „стилови тенденции в архитектурния дизайн“ (двете заглавия се отнасят за един и същи текст, а не за сравнителен анализ“). Тук се появяват „скриптизъм“, „субдивизия“, „биоархитектура“, „медиатекура“, т.е., възможните подходи стават още повече. Всъщност, ако говорим за **творчески стратегии в съвременната архитектура**, това многообразие е естествено и е още по-голямо, но е пропуснато да се изясни основното, а именно, как те реализират същността и съвременните изяви на архитектурата като обществено явление, а оттам да се обяснят (и защитят) тези различни, съвременни стратегии, подходи, отчасти тенденции. При това цитираните „подходи“ и „стилови направления“ неизбежно са разгледани твърде схематично, а и са очевидно неравностойни като творчески вектори, но за това не става дума. Отново, доколкото е ясно, че не става дума за оригинални, авторски приноси, би трябвало да се посочат в текста съответните автори, създатели на тези нови „наименования“; като правило, това не е направено.

Като обща характеристика, с амбицията да се разгледат широк кръг проблеми, но в сравнително кратък текст, трудът придобива характера по-скоро на калейдоскопичен конспект, все още вътрешно противоречив, заявка за бъдещи проучвания, отколкото на самостоятелен, хабилитационен труд с логична структура и с научни приноси. Много от тезите звучат декларативно и, така заявени, остават противоречащи си. Прави впечатление малкият брой заглавия, посочени в библиографията към студията, част от тях с по-скоро популяризаторски характер (като книгата на нееднократно цитирания Ян Геел „Градове за хората“). (В същото време по темата, например за интериорния дизайн, има много сериозни монографии от последното десетилетие, където проблемът, поставен от автора в заглавието на студията, е разгледан с достатъчна дълбочина.) Очевидно, не се познават от автора и изследванията по темата у нас от автори като Н. Иванова, Й. Иванов, Ив. Славов, Т. Кръстев, Л. Димитров, В. Пеневска, Бл. Вълков и редица други.

Трудно мога да се съглася и с направената от арх. Ламбева самооценка за научните ѝ приноси, които според нея са съществени и са в широк кръг фундаментални теми от теорията на архитектурата.

Арх. Ламбева безспорно има заслужаваща уважение нагласа да изследва съвременните процеси в архитектурното формообразуване. Темата „дизайн (в широкия смисъл) – архитектура“ може да се счита за един от тях,

но изисква сериозни теоретични знания за задълбоченото му разглеждане, тъй като засяга широк кръг проблеми, свързани с цялостното развитие и регулиране на материалната среда – например, появата на нови професии, взаимодействието им с исторически развилите се, но в съвременните им модификации, по-широкия (от тясно визуалния) антропологичен подход към формата, взаимодействието между традиционни с нови технически средства и много други.

В заключение, въз основа на изложеното, изразявайки още веднъж своето уважение към положените от арх. Ламбева усилия и определени достижения, не мога да подкрепя пред научното жури избора ѝ за „доцент“ към катедра „ГИТА“ в Архитектурния факултет на ВСУ.

27.05.2017 г.

Проф. д-р арх. Тодор Булев